

MEER VRAGEN DAN ANTWOORDEN

Alleen mensen als Netanyahu of Khaled Mashal, politiek leider van Hamas, kennen de oplossing voor het Israëliisch-Palestijns conflict. Nou ja, Greta Duisenberg weet het antwoord misschien ook. Hun methode is de volledige verdrijving van de andere partij uit het betwiste gebied. Maar zouden er ook mensen zijn die denken dat het probleem op een andere manier op te lossen is? Na lezing van *Mijn beloofde land* van de Israëliische journalist Ari Shavit (o.a. van *Haaretz*) kan het antwoord op die vraag alleen maar ontkenkend zijn. Shavit zelf klampt zich vast aan wat er over is aan hoop, maar de geschiedenis van zijn geboorteland kan ook hij niet anders beschrijven dan als die van een voortdurende bestaanscrisis, die al begon bij het uitroepen van de onafhankelijkheid in 1948. Nu is overleven niet iets nieuws voor de Joodse natie, het loopt als een rode draad door haar geschiedenis, die overigens duizenden jaren ouder is dan die van de huidige Joodse staat. Toch is het ontstaan van het zionisme, de ideologie van de Joodse staat, aan het einde van de negentiende eeuw, meer dan alleen een reactie op de pogroms in Oost-Europa. Het was ook een reactie op de geslaagde emancipatie van de Joden in de West-Europese samenlevingen. Want juist onder de seculiere Joden had het zionisme veel aanhangers. Wat zou er immers overblijven van de Joodse cultuur als Joden hun geloof opgaven en volledig assimileerden in de burgerlijke samenleving? De enige manier waarop zij hun eigenheid konden

bewaren was in een eigen staat. Met het verhaal van zijn overgrootvader die als Britse zionist Palestina bezocht, laat Shavit de ontstaansgeschiedenis van Israël beginnen. Die gaat over zionisten die geloofden dat Palestina geen inwoners had en die ook tegen geweld waren en anderen die beseften dat het Heilige Land na de diaspora nieuwe inwoners had gekregen die er inmiddels al eeuwen woonden. En dat die bewoners zich niet zo maar opzij zouden laten schuiven. Vervolgens laat Shavit al de bekende en minder bekende verhalen de revue passeren: hoe het moeras en de woestijn vruchtbaar werden gemaakt en de Palestijnen, door de Israëliërs vanaf het begin Arabieren genoemd, want die konden overal in het Midden-Oosten wel een woonplaats vinden, eerst vreedzaam met de nieuwkomers samen konden wonen, maar later plaats moesten maken, omdat de grond waarvan ze leefden onder hun voeten door verkocht was. En het gaat verder met het eerste geweld over en weer – vraag niet wie het eerst de wapens oppakte – al voor de Tweede Wereldoorlog, de toestroom van vluchtelingen direct erna en de onafhankelijkheid met de oorlogen van 1948 en 1956 die daarop volgden. Vaak wordt de Zesdaagse Oorlog (1967) de breuk in het bestaan van Israël genoemd: tot aan die oorlog had het land voor zijn bestaan moeten vechten, door de verpletterende overwinning die het behaalde, werd zijn positie een andere. Israël was een regionale grootmacht geworden, die vrede in ruil voor land zei te eisen, maar in werkelijkheid zijn territorium enorm had uitge-

breid. Je hoort dan ook zeggen dat het met de bezetting van de Palestijnse gebieden in de Gazastrook en op de Westoever fout is gegaan: Israël had daarmee zijn onschuld verloren. Shavit, een fel tegenstander van die bezetting, beschrijft hoe de eerste kolonisten de Israëliische overheid voor voldongen feiten zetten. Net zoals de zionisten aan het begin van de twintigste eeuw de Britten overrompelden. Want als één ding duidelijk wordt uit *Mijn beloofde land* is dat er geen verschil is in de wijze waarop de zionisten vóór 1948 land in Palestina bemachtigden en de manier waarop dat nu op de Westoever gebeurt. Alleen waren de oorspronkelijke zionisten seculiere socialisten en de huidige kolonisten religieus en aanhangers van de vrije markt. Voor alle duidelijkheid: de Joden in Israël hebben met alle middelen, legaal en illegaal, met en zonder geweld, nu en in het verleden Palestijnen grond afhandig gemaakt. Maar in 1948 is Israël door de Verenigde Naties als onafhankelijk land erkend. Is er een alternatief voor de Joden in het Midden-Oosten? Shavit wil de bezette gebieden met de nederzettingen opgeven, maar weet niet of dat wat zal opleveren voor zijn land. In feite ziet hij de gevaren alleen maar toenemen, zowel van binnenuit, met de toenemende invloed van orthodoxe Joden in de samenleving, als van buitenaf met 350 miljoen Arabieren, het islamitisch fundamentalisme in de buurlanden en de Iraanse kernbom. *Mijn beloofde land* is een boek dat – hoe kan het anders over zo'n onderwerp – meer vragen oproept dan het beantwoordt. Bijvoorbeeld of het opgeven van

de bezette gebieden daadwerkelijk tot vrede zal leiden. Met andere woorden: of de Arabische staten het bestaan van Israël ooit zullen accepteren. Een andere vraag is waarom de Palestijnen zeventig jaar na de verdrijving uit Israël nog steeds in vluchtelingenkampen wonen. Ik weet dat het een gevaarlijke vergelijking is, maar de miljoenen Duitsers, *Heimatsvertriebenen*, die in 1945 voorgoed van huis en haard verdreven werden, zijn toch ook opgenomen in de West- en Oost-Duitse samenlevingen? Welk belang hebben de Arabische regimes in het voortbestaan van de vluchtelingenstatus van de Palestijnen in vluchtelingenkampen? Waarom geven ze de Palestijnen geen volwaardige plaats in hun eigen samenlevingen? Zou de verontwaardiging over de uitzichtloze situatie van de Palestijnen die

breed wordt uitgemeten in de Arabische media, niet een mooie uitlaatklep zijn voor de frustraties van de eigen bevolking? Dan is er ook nog de vraag hoe lang Israël nog een rechtsstaat en democratie kan blijven met de toenemende invloed van de religieus onverdraagzame orthodoxe Joden op de samenleving. Welk bestaansrecht heeft Israël nog als het zijn karakter als moderne seculiere staat gaat verliezen? *Mijn beloofde land* zet dus aan tot denken en lokt discussies uit. Maar een standaardwerk over de geschiedenis van Israël is het niet geworden. Daarvoor is het te onsamenhangend en te oppervlakkig geschreven. De materie is te complex voor de aanpak van Shavit die deels verhalend is als in een roman, deels afstandelijk als van een naar objectiviteit strevende journalist, om vervolgens in

de stijl van de participerende journalistiek door te gaan. Het is duidelijk dat het boek samengesteld is uit verschillende, eerder gepubliceerde, artikelen. De geschiedenis van Israël heeft een beter boek verdiend.

Hans Pols

MIJN BELOOFDE LAND.

DE TRIOMF EN TRAGEDIE VAN ISRAËL

Ari Shavit (Houten/Antwerpen, Het Spectrum 2013), 479 blz., € 29,90